

סיכום מפגש היועצות עם צעירים בתל אביב שנערך בבר "המפל"ט" ביום 25.7.2018, י"ג באב תשע"ח

רשות הצעירים במשרד לשוויון חברתי הוסמכה להגיש לאישור הממשלה תכנית לאומית לצעירים בישראל, אותה היא מגבשת בימים אלה בהובלה משותפת עם אגף בכיר אסטרטגיה תכנון ומדיניות במשרד, ובליוי תהליך שיתוף ציבור ובעלי עניין, בסיוע ארגון 'שיתופים'. כחלק מתהליך השיתוף, נערך ביום ד' 25.7.18, י"ג באב תשע"ח, בפאב "המפל"ט" בתל אביב, מפגש היועצות עם צעירים. במפגש נכחו 21 משתתפים ומשתתפות, וכן אנשי המשרד לשוויון חברתי בהם מנכ"ל המשרד, אבי כהן, וצוות שיתופים.

סדר היום

- פתיחה והיכרות, הצגת רשות הצעירים והתכנית הלאומית
- דיונים בקבוצות קטנות בנושאים שזוהו כרלוונטיים לתכנית הלאומית: עצמאות כלכלית, בין השכלה לתעסוקה, דיור ויוקר המחיה, תחבורה, הורות צעירה
- דיון במליאה: שילוב "קולות הצעירים" בתהליכי קבלת החלטות בממשל

פתיחה

המפגש נפתח לאחר התכנסות בה הוזמנו המשתתפים/ות לכתוב על נושאי התכנית הלאומית ומה חשוב להם להשמיע במפגש (פירוט [בנספח](#)). אלישבע סבתו, מנהלת תחום בכיר צעירים, פתחה והציגה את רשות הצעירים וחזונה, את התכנית הלאומית ומטרותיה, ואת מטרות המפגש. אבי כהן, מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי, בירך את משתתפי/ות המפגש והודה על שהגיעו. הוא הסביר כי מהלך שיתוף הציבור אמור לעזור לרשות להתמקד ולדעת מה חשוב לצעירים, ולתקף האם הנושאים שבעיני הרשות חשובים לצעירים הם אכן החשובים. הוא ציין שהדברים שייאמרו במפגש יגיעו לשולחנות "הניתוח", ולאחר עיבוד עשויים להיכנס לתכנית הלאומית. הוא הדגיש כי המשרד מעוניין לשמוע וללמוד מצעירים ולכן כל קול חשוב, והזמין את המשתתפים/ות לאתגר את רשות הצעירים. בהמשך נערך סבב היכרות קצר בו המשתתפים והמשתתפות סיפרו על ההבדל המרכזי בראות עיניהם לצעיר בישראל היום וצעיר לפני 30 שנה (פירוט [בנספח](#)).

דיונים בקבוצות קטנות על 5 נושאים מרכזיים המהווים בסיס לכתיבת תכנית לאומית

נערכו שני סבבי דיונים בקבוצות קטנות. כל קבוצה עסקה בנושא אחר מתוך 5 נושאים שזוהו כרלוונטיים לתכנית הלאומית: עצמאות כלכלית, בין השכלה לתעסוקה, דיור ויוקר המחיה, תחבורה (נערך סבב אחד), הורות צעירה (נערך סבב אחד). המשתתפים והמשתתפות התבקשו לחשוב על הנושאים האלו כבר במהלך ההתכנסות, ובמהלך הפעילות דנו בהם סביב שתי שאלות מרכזיות:

- לאלו דברים חשוב שהממשלה תשים לב בנושא?
- איזה דבר אחד, אם יבוצע - יגרום לשינוי משמעותי בנושא?
- המשתתפים והמשתתפות הוזמנו לדבר באופן פתוח, מבלי לחסוך ביקורת, והאמירות במסמך מובאות ברוח הדברים שנאמרו. להלן הנקודות שעלו בדיונים בקבוצות הקטנות:

בין השכלה לתעסוקה

למה חשוב שנשים לב?

פערי מידע וכשלי שוק

- **העדר מודעות בפריפריה לגבי מסלולי הקריירה השונים**, התמחויות ואפשרויות תעסוקה מובילים לכך שלצעירים רבים אין את המסוגלות לזהות את היכולות שלהם
- יש הרבה מידע לגבי השכלה אבל רבים לא יודעים איך להגיע אליו – מוצע לחשוב כיצד **להנגיש את המידע**
- **הנגשת המידע** חשובה על מנת שכל אחד יוכל לזהות את החוזקות שלו (צעיר יוצא אתיופיה: "אם אתה לא מקושר אתה לבד והדבר גורם לכך שאנשים הולכים לעבוד בעבודות מזדמנות והדבר משפיע על מעגלים נוספים כמו אחים וכו'")
- **פער בין היצע וביקוש בחברה הערבית**, דבר אשר גורם לכך שאנשים לומדים תחום אחד ועוסקים בתחום אחר
- קיימת **הבחנה בין מקצועות רווחיים ו'מכובדים' למקצועות שאינם כאלה** (לדוגמא: חקלאות, ניקיון), דבר אשר גורם לכך שאנשים לא תמיד בוחרים לעסוק במה שאוהבים. על המדינה לעודד תמורה טובה יותר לעבודות ערכיות.

בחירת מקצוע

- בחירת מקצוע היא עניין קשה ומבלבל. אין ליווי נכון לכך כיום, "הפסיכומטרי זו כבר החלטה מה אני רוצה ללמוד".

המעבר בין המסגרות הלימודיות ל'יום שאחרי'

- המעבר בין המסגרת של הלימודים ל'יום שאחרי' הוא מאתגר
- התחושה היא שהלימודים בתיכון הם בזבוז זמן. נשמעה דעה פרטנית שנכון להתחיל בלימודים מקצועיים "שייתנו כיוון" עוד בתיכון
- כיום תואר ראשון אינו בהכרח מאפשר לעבוד במקצוע שלמדתי.

שינויים בשוק התעסוקה

- העולם משתנה, והחיבור בין "מה אלמד" ו"במה אעסוק" כבר לא קיים ואינטואיטיבי באותו האופן.
- התחושה היא שאנחנו אפילו לא יודעים איזה מידע חסר לנו בנוגע לשוק התעסוקה הנוכחי (גם כרגע, ובוודאי לגבי 5-10 שנים מעתה)
- יש היום דיסוננס בין מקצועות שלוקח שנים ללמוד לעומת הכשרות שאחריהן האדם מתחיל להשתכר היטב. מייצר שאלות אצל אלו שמשקיעים שנים בלימודים (לדוגמה - לימודים והתמחות בפסיכולוגיה לעומת מקצועות אימון)
- לקורסים מקצועיים יש עלויות מאד גבוהות, כדאי שהמדינה תשקול פיקוח על מחיריהם.

העסקת סטודנטים

- נדרשת גמישות בהעסקת סטודנטים (בפרט בשירות המדינה)
- יש להיזהר מניצול סטודנטים.

נושאים נוספים

- הקושי של עצירת רצף ההתפתחות וההשכלה בתקופת הצבא

- גיוס החובה קוטע את רצף הלימודים ופוגע קשות בשילוב של צעירים וצעירות גם באקדמיה וגם במשק
- לאקדמיה יש חשיבות רבה אך ברגע שמבקשים מכולם תואר ראשון וכשיש היצע כל כך רב – הרמה בהכרח יורדת והופכת לרדודה יותר
- כיום הנורמה בכל מקום עבודה כמעט שהעובד צריך להיות בעל תואר ראשון, עד שכדי להצטיין אנחנו מוכרחים להמשיך לתואר שני
- האוניברסיטאות מקבלות לתואר ראשון הרבה יותר סטודנטים מהמקום שיש בתואר שני, מה שישאיר המון בוגרים ללא יכולת לעבוד בתחום בו למדו
- הדרישות במבחני ההסמכה של לשכת עורכי הדין "חונקות" את הצעירים שלמדו 4 שנים, ושיקולים פוליטיים של לשכת עורכי הדין ומשרד המשפטים מאפשרים את המצב הנוכחי, בו אלפי צעירים שלמדו מקצוע מוצאים עצמם מובטלים / מלצרים
- יש צורך לכוון קהל יעד בחברה הערבית למקצועות נדרשים
- יש לפתח ולהכיר במקצועות חדשים ועכשוויים ברמת הלימודים האקדמיים
- הגברת גמישות תעסוקתית במגזר הציבורי
- אוכלוסיות עם מוגבלויות יכולות להוות כוח עבודה משמעותי אם לא יתקצבו בצורה מחפירה.

מה יעשה שינוי משמעותי?

- **הכוון תעסוקתי** – לסייע לצעירים להכיר את מסלולי הקריירה השונים, להבין מה החוזקות שלי וכיצד הם מתחברים למסלולים השונים (רלוונטי מאוד לפריפריה ולאוכלוסיות פחות מחוברות), לעשות תוכניות של "יום בחיי" – הצגת יום בחיי אדם שעוסק במקצוע מסוים, יום בחיי סטודנט במקצוע X
- בשיח רווחה הסכמה כי **מן הראוי לבטל את המבחן הפסיכומטרי** ("הפסיכומטרי מראה במיוחד כמה כסף יש לי לשלם לחברה שמכשירה והאם אני יכול להרשות לעצמי לא לעבוד 3 חודשים"). במקום פסיכומטרי, מוצע שהמדינה תסבסד או תממן הכוון תעסוקתי. רעיון נוסף שהועלה – מודל למידה של שנה ראשונה באוניברסיטה שתהווה שנת טעימה מכמה שיותר מקצועות, במקום פסיכומטרי -> הכניסה לפקולטה תהיה על סמך הציונים באותה שנה
- חשוב **לשלב בין האקדמיה לבין ההכשרות המקצועיות** שמכינות לשוק העבודה. ניתן לעשות זאת גם באמצעות הכשרות מקוונות. הוצע גם מודל דומה ליחידה להכוונת חיילים משוחררים שיופעל על ידי משרד החינוך (מתוך הנחה שהמשרד מכיר אותך עוד מתקופת הלימודים העל יסודיים). אם משרד החינוך ירכז את העניין יפתור נושאים של הכללת מי שאינו משרת בצה"ל. חשוב לפקח על שוק ההכשרות המקצועיות
- הוצע להכיר בקורסים מהצבא באזרחות (לדוגמה, מד"סית שעברה קורס בצבא לא צריכה לעבור קורס נוסף בווינגייט)
- **התמחויות** – הוצע ליצור שותפויות בין מגזריות לטובת התמחויות של סטודנטים (תוך שימת לב למקומות של win-win ולאי ניצול כח האדם)
- **מערכת החינוך בין א'-י"ב צריכה לעבור רויזיה** של תכני הלימוד, ולשים דגש יותר על כישורי חיים, מיומנויות למידה, כלים, ו"איך"
- **החברה הטרנס-סקסואלית** מתקשה להיכנס למוסדות ההשכלה ולשוק התעסוקה בשל סטיגמות ודעות קדומות. חשוב שהמדינה תיכנס לנושא הזה ותסייע לאנשים טרנס-סקסואלים להשתלב בעולמות ההשכלה והתעסוקה (לדוגמה, באמצעות מכסות)
- חשוב שהמדינה תעודד **יזמות**

- הרבה אנשים הופכים להיות **עצמאיים** וחשוב לתת להם את הכלים לכך
- הושמעה דעה כי על המדינה לממן באופן מוחלט את לימודי ההשכלה הגבוהה
- Massive online courses - הנגשת קורסים על ידי האוניברסיטה – תאפשר להתרשם מהמקצועות והדיסציפלינות השונות
- צריך להתמקד במקצועות שתמיד יהיו רלוונטיים.

עצמאות כלכלית

למה חשוב שנשים לב?

- ההסבר לבעיות בהתנהלות הכלכלית של צעירים קשור ל-2 מגמות: סביבת הריבית האפסית המחייבת לימוד של אפשרויות ההשקעה האלטרנטיביות, ועידן המידע בו ריבוי האפשרויות והמידע מקשה ומציף את המשתמש/ת בתהליך קבלת ההחלטה. מצב זה גורם לכך שצעירים מבולבלים ולא בטוחים מה לעשות, ולכן לא עושים דבר. בנוסף, יוקר המחיה והתחוויה שהעבודה לא תאפשר לחסוך (בפרט לדוור) גורמות לגישה של "לחיות מהיד לטיול הבא"
- שירותי ייעוץ שונים (פנסיה, משכנתא) לרוב מתבצעים ע"י גופים שנותנים את השירות (חברת ביטוח, בנק מלווה), שהם בעלי אינטרסים מסחריים ולא לטובת הלקוח/ה. עלה צורך להרחיב אפשרויות לקבלת שירות בלתי תלוי, לטובת הלקוח/ה, ובפרט הלקוח/ה הצעיר/ה
- חינוך פיננסי קריטי במיוחד לנערות ונשים צעירות. חשוב לתת כלים ולעודד אותן ללמוד ולעסוק בכך
- בקרב צעירים יש תחושה שחסכון לא יעזור להם לעתיד, והנושא הזה מתקשר למחירי הדוור הגבוהים
- יש חוסר במקומות בהם מסבירים לצעירים על התנהלות מול הבנקים והתנהלות אישית בנושא הפיננסיים, מעט צעירים יודעים היום מה זה קרן נאמנות, למשל
- צריך להבין למה קורס הכנה ללידה זוכה לכאלו שיעורי היענות גבוהים על אף שהוא וולונטרי
- היעדר הסבר על התנהלות מול הבנקים והתנהלות אישית בנושא הפיננסיים.

מה יעשה שינוי משמעותי?

- **חינוך פיננסי:** כדי להגיע לעצמאות כלכלית בחיים הבוגרים יש ללמד חינוך פיננסי במערכת החינוך, תוך הקניית המושגים הבסיסיים מגיל צעיר. יש קורסים בנושא בצבא, שהם טובים אבל לא מספיקים - יש לבחון אפשרות להרחיב אותם. כמו כן כדאי לבדוק את האפשרות לשלב קורסים ייעודיים באקדמיה תמורת נקודות זכות (ולא באופן מנותק)
- **הכוונה לעצמאות כלכלית:** בדומה למעוף (הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים), כדאי להקים יחידה שתעסוק בנושא ותפתח מענים, כגון כלים דיגיטליים, מפגשי ייעוץ אחד על אחד, סדנאות (בצבא, במרכזי צעירים, במקומות עבודה), פיתוח תוכן וקידום מחקר בנושא
- **עידוד חיסכון:** כדאי לבחון את האפשרות להרחיב את מהלך "חיסכון לכל ילד" שהתחיל, ולבחון את האפשרות להאריך אותו לתקופת הצעירות באופן וולונטרי (כלומר להציע לצעירים להמשיך את החיסכון ולהגדיל את ההפרשה) – מסלול שכזה יכול להיות לא ממוסד ולהוות תמריץ לחסכון
- **הנגשת מידע:** קיימים מענים אך לא נעשה בהם שימוש מספק עקב שיווק לא מספיק. מומלץ לקחת מומחי שיווק מעולם המדיה והדיגיטל כדי שיסייעו בהגדלת התפוצה
- **מיצוי זכויות:** יש לעודד הנגשת מידע על מיצוי זכויות
- ניתן להכניס את המענים עבור אנשים שחותרים אבטלה. אפשר גם לשקול לעשות זאת במודל מחייב

- בהצעת המענים כדאי להסתכל על הגופים שצעירים גם כך בקשר איתם, למשל לקיים שת"פ עם מס הכנסה
- כדאי לבחון את האפשרות לעבוד דרך דור ההורים – שיסייע בהגדלת העצמאות של הילדים
- ניתן לבחון את האפשרות להציע למעסיקים גדולים לקיים קורסים בנושא, דרך מתן Matching מטעם המדינה
- מנגנון הפחד ("לא יהיה לכם עתיד") עשוי להניע אנשים לשינוי
- לגבי עבודה במדיום הדיגיטלי – מרבית הצעירים לא התלהבו ולא חשבו שזה הכלי היעיל, "לא הייתי תולה תקוותי בכלי דיגיטלי זה או אחר"
- יש נושאים רחבים שמשפיעים גם על צעירים – למשל – "למה לא כל תלמידי השכר נראים אותו דבר?"
- יש לתת דגש מיוחד לאוכלוסיות מיוחדות – שם באמת אין כיוון ואין עיסוק מספק בנושא
- להטמיע בחקיקה איסור אפליה בשוק העבודה של טרנסים וטרנסיות, על מנת לאפשר להם להשתלב כדי להגיע לעצמאות כלכלית
- לעודד צעירים להיות עצמאים - לתת הזדמנות וסבסוד להתחלה.

הורות צעירה

בקצרה

הקשיים המרכזיים שעלו היו השילוב בין הורות וקריירה, חוסר זמינות של ההורה גם כשהוא בבית, ההורים הצעירים כחלק מדור טכנולוגי שמחובר למסכים – משליך על ההורות, הקשר עם הילד ודילמות בחינוך ילדים. חשיבות בליווי וייעוץ סביב תכנון משפחה / הורות בריאה, סוגיות ודילמות שונות בחינוך, ביחס בין אחים, יחסי הורה-ילד וכד'. דילמות אישיות של הורים צעירים שמחפשים ייעוץ/ליווי/תמיכה/קבוצת השתייכות משותפת. עלו אתגריים ייחודיים לשילוב בין הורות לבעלי עסקים עצמאיים שלא מקבלים תמיכה והכרה- יכולת לקיים עסק עצמאי לצד הורות. הוצע ליצור שינוי בשיח בין הורות לתעסוקה ע"י ביסוס יום יזום בו יוצאים מוקדם מהעבודה – להקדיש זמן לזוגיות ולמשפחה.

למה חשוב שנשים לב?

- **ייעוץ והדרכה:** עלה צורך בליווי וייעוץ סביב תכנון משפחה והורות בריאה, סוגיות ודילמות שונות בחינוך, ביחסים בין אחים, יחסי הורה וילד/ה וכד'. להורים צעירים יש צורך בתמיכה ובקבוצת השתייכות.
- **קשיי ההורות בעידן הטכנולוגי:** קיים חוסר זמינות של הורים גם כשהם בבית – תופעה שהיא חלק מהמהפכה הטכנולוגית והחיבור למסכים. תופעה זו משליכה על ההורות והקשר עם הילד/ה ומעלה דילמות חינוכיות.
- **קושי בשילוב בין הורות וקריירה:** עלו אתגריים ייחודיים של עצמאיים ובמיוחד עצמאיות, שלא מקבלים תמיכה והכרה מהמדינה (בפרט, נאמר כי "אין חופשת לידה לעצמאיות"), מה שמקשה על היכולת לקיים עסק עצמאי לצד הורות. בנוסף צוינו פערים בין גברים ונשים בשילוב הורות וקריירה, וכן שיקולים כלכליים בהרחבת המשפחה הנגזרים מכך.
- המדינה מעודדת הבאת ילדים לעולם, ואף מקצה משאבים רבים לנושא – זה "שקוף" ונתפס כמובן מאליו, חשוב להזכיר שזה לא חייב להיות כך
- יוקר המעונות מעכב התקדמות הצעירים בפיתוח עצמי
- יש להוסיף צל במרחב העירוני, כדי לאפשר הליכה ברחוב, בפרט של ילדים
- יש לאפשר אימוץ לכל מי שרוצה מהארץ והעולם, בפרט ללהט"ב
- לעשות תואר עם 5 ילדים זה קשה, רוב החרדים יהיו לפחות כבר עם שני ילדים פלוס במהלך הלימודים
- אפשרות לנישואים מוכרים מחוץ לרבנות
- פערים בין גברים ונשים בשילוב של הורות וקריירה

- שיקולים לעצמאיים ובפרט לעצמאיות
- סוגיות במהלך ההיריון – פערים במתן שירותים - פריפריה מול מרכז, חוסר מידע נגיש, חוסר אופציות (בפרט ללידות בית, שירותים סביב הריון ולידה אלטרנטיביים)

מה יעשה שינוי משמעותי?

- **שינוי השיח במשק כמכוון להורות ומשפחה:** הוצע ליצור שינוי בשיח בין הורות לתעסוקה ע"י ביסוס יום יזום בו יוצאים מוקדם מהעבודה (למשל, "שלישי זוגי/משפחתי"), וזאת על מנת לאפשר להורים להקדיש זמן לזוגיות ולמשפחה (או זמן אישי)
- יש לקדם חינוך מסובסד ומפוקח לפעוטות **בגילאי 0-3**
- **ייעוץ וליוי:** כהמשך לקורסי הכנה ללידה, יש לספק קורסים לשלבים שונים בהורות, הוצע לשלב אותם בין היתר במקומות העבודה
- להביא למודעות הורות בריאה
- פיתוח מדיות טכנולוגיות למידע ותמיכה להורים
- תמיכה בעצמאיות אחרי לידה
- פיתוח תודעה כלכלית אצל הורים – ניהול זמן וניהול משק בית.

תחבורה

למה חשוב שנשים לב?

- השיקול המרכזי של הפרט הוא שיקול הזמן (לפני השיקול הכספי) ולכן אם תח"צ תחסוך זמן אנשים ישתמשו בה יותר. בפרט, קישוריות טובה (קרי, רמת סנכרון גבוהה בין רכבות ואוטובוסים) תגביר שימוש בתח"צ
- החזקת רכב הניתנת על ידי מעסיקים גדולים (כמו במגזר הציבורי) הינה תמריץ שלילי לנסיעה בתח"צ ומעודדת ריבוי רכבים על הכביש
- הטמעת התפיסה השיתופית: עידוד נסיעה משותפת ושימוש שיתופי ברכבים
- נדרשת הבחנה ובהתאם מענים שונים בין צרכי היוםיום של הפרט לבין צרכים ייחודיים (חגים, חופשות וכד')
- יש לחשוב על מי שאין לו את האמצעים להחזיק רכב פרטי. לתכנן מסלולי ואמצעי תחבורה מותאמי גיל וצורך
- תשתיות התחבורה ביישובים הערביים חלשות מאד
- התחבורה אל מוסדות הלימוד מועטה ולא מדויקת, ומאלצת שימוש ברכב פרטי
- תח"צ יעילה כמקובל באירופה תוביל להפחתת זיהום האוויר ולהפחתת עומסי תנועה.

מה יעשה שינוי משמעותי?

- כדאי להרחיב את המענה של שאטלים למקומות בילוי בדומה ל"קווי לילה"
- אגרת "גודש" (עומס) בתל אביב ובגוש דן. יותר כבישי אגרה יגרמו לכך שפחות רכבים יעלו על הכביש ואנשים ישתמשו יותר בתח"צ
- פיילוט בהובלת משרד התחבורה: לתמרץ שעות עבודה / שעות לימודים גמישות וכן הגעה מדורגת של עובדים לעבודה כדי לווסת את עומס הפקקים. מהלך כזה ייצור הקלה בכבישים ובתחבורה הציבורית יכול להשפיע על גמלאים/ רווקים בשלב ראשון ובהמשך על אוכלוסיות נוספות
- חינוך מגיל צעיר לשימוש בתח"צ כדי ליצור הרגל
- בתהליכי תכנון יש לקחת בחשבון את הסדרת הנסיעה באמצעי תחבורה חשמליים (אופניים, קורקינטים) על כל היבטיה
- נדרשת חשיבה על האופן בו ניתן לחייב מעסיקים גדולים לארגן הסעות לעובדים

- נדרשת חשיבה על תמריצים שיגרמו לאנשים לוותר על הרכב הפרטי שלהם. רכב כיום הוא סמל סטטוס, ובהתאמה לכך גם נסיעה בתח"צ מעידה על מעמד
- גלגול של שיפור תשתיות וסלילת שבילי אופניים על יזמים שבונים באזור מסוים (כמו שיזם שבונה שכונה מתחייב לבניית מבני ציבור)
- יש לדאוג לשיפור החוויה של הולך הרגל / הרוכב / משתמש התח"צ: הצללה, תחנות מקורות, סביבה נוחה ונעימה
- תחבורה ציבורית אזורית בין ערים שונות. כיום יש תחב"צ מערים שונות לעיר מחוז (לדוג' בדרום מהערים השונות לבאר שבע) אך אין כמעט תחבורה בין הערים עצמן
- תחבורה ציבורית בשבת: מכיוון שברוב הרשויות אין תחבורה ציבורית בשבת, צעירים נאלצים להחזיק רכב כדי לנוע ממקום למקום בשבת, ובהינתן שיש רכב - ייעשה בו שימוש קבוע גם אם ברוב ימות השבוע ניתן לנסוע בתח"צ יעילה. יש לקדם פתרונות של תחבורה בשבת.

יוקר המחיה

למה חשוב שנשים לב?

- תחושת תסכול מהמדינה: יש תחושה שהמדינה לוקחת הרבה מצעירים/ות (שנים שמוקדשות לשירות צבאי / אזרחי), ולאחר מכן, כשצעירים/ות מנסים/ות להתבסס, המדינה לא רק שאינה תומכת אלא גם מקשה (בקבלה ללימודים עם פסיכומטרי, ביוקר המחיה שמאלץ להיעזר בהורים ולעבוד תוך כדי לימודים – נוצר מצב שצעירים "מתחילים ממינוס")
- תלות בהורים:
 - שכירות יקרה מחד לא מאפשרת לחסוך ומאידך יוצרת תלות כלכלית בהורים
 - לעתים יש צורך לגור עם ההורים, מצב שהוא רע לכל הצדדים ויוצר אווירה ותרבות טעונה ועצבנית
 - דיור ביישובים ערביים:
 - קיים חוסר בתכניות מיתאר ובתשתיות דיור ותחב"צ
 - אין מקום לגור – ישנו חוסר בהקצאת קרקעות ובהיתרי בנייה (המדינה מגבילה את השטח), שמונעים אפשרות לצאת מהמסגרת המשפחתית ולהמשיך לגור באותו מקום (התחילו לצאת מהכפר כי אין ברירה)
 - ישנו קושי לגור מחוץ למרכז בכלל ולת"א בפרט:
 - בגלל האפשרויות המצומצמות מבחינת תעסוקה, קהילה ותרבות
 - בגלל ריבוי הפקקים ותחבורה ציבורית שאינה יעילה מספיק
- יוקר המחיה:
 - אוכל יקר, בילויים יקרים
 - פערי מחירים גדולים על מוצרים זהים
- דיור
 - רכישה של דירה היא בלתי אפשרית, אי אפשר לחסוך לדירה כי החיים יקרים
 - הייתי עוזבת את ת"א אם לא היו פקקים
 - בעלי דירות מנצלים את השוכרים, אין פיקוח, חוזים דרקוניים
 - בעלי דירות עושים טובה שגרים אצלם, בזמן שהדירות לא ראויות למגורים

- חוק שכירות הוגנת הוא התחלה יפה וחשובה, אבל בפועל אין לו שיניים ואין לו פיקוח. בעלי דירות ומתווכים פשוט מצפצפים עלינו
- איך לעודד אנשים לגור איפה?
- רכישת דירה
- אין חיסכון אז אין איך לקנות דירה
- דירה זו אפילו לא אופציה
- איך אפשר בכלל לחשוב על בית כשלא עומדים בנטל היומיומי
- תעסוקה
- קושי של עסקים קטנים ובינוניים להתקיים
- היעדר אלטרנטיבה תעסוקתית לבעלי מקצועות חופשיים מחוץ למרכז
- קושי בבניית בית או רכישת בית בגלל מצב סוציו-אקונומי - קושי במציאת עבודה
- עוד נושאים
- אין לנו פנסיות
- רכבת ישראל יקרה
- אין שירותים אחידים בין הרשויות המקומיות.

מה יעשה שינוי משמעותי?

- תחבורה ציבורית יעילה יכולה לצמצם פערים בין מרכז ופריפריה ולהרחיב אפשרויות דיור מחוץ למרכז.
- יש לקדם אלטרנטיבות תעסוקתיות, קהילתיות ותרבותיות באזורים פריפריאליים בצורה משמעותית יותר בכדי לאפשר דיור מחוץ למרכז
- שכירות: יש לפעול להחלת מנגנוני פיקוח על שכירות והגנה על שוכרים כדי למנוע את המצב הנוכחי בו בעלי דירות מנצלים את השוכרים או משכירים דירות שאינן ראויות למגורים, דברים אשר קורים כיום. חוק שכירות הוגנת הוא התחלה ויש להמשיך ולהעמיק
- התערבות של המדינה: המדינה צריכה לבנות בעצמה, שלא למטרות רווח, דיור ציבורי. מומלץ ללמוד מהעולם ולהתאים פתרונות שיש במקומות אחרים, כגון מגורים במכולות.

דיור

- יש הרבה צעירים מלאי מוטיבציה שהיו שמחים להקים ישובים בדרום ובצפון אם היו נותנים להם קרקע הנגב - לפתח את הדרום, גם לצורכי מגורים וגם לצורכי תיירות
- מיתוג של מקומות מגורים כדי למשוך ציבור לגור בהם (כמו ראש העין הירוקה)
- תכנון על בסיס ריבוי שימושים ולא פרוורי שינה
- בניית יחידות דיור בצמוד לבתים פרטיים עשויה להוות פתרון. עם זאת, זה לא חוקי ודורש הסדרה. עשוי לפגוע בדיריים בסביבה (מבחינת מקומות חנייה וכמות דיירים המשתמשים בתשתיות)
- מענקים לצורך יצירת קהילות ואפשרויות במקומות מגורים פריפריאליים, בפרט בתרבות
- לאפשר מגורים במכולות
- יש צורך במנגנון פיקוח על שכר דירה, חוקים להגנת השוכרים ודיור ציבורי, בדומה למדינות מערביות.

יוקר המחיה

- חינוך פיננסי לכל על מנת להתמודד עם יוקר המחיה, למשל באמצעות קורסים אונליין ותוכניות כמו פעמונים שיהיו נגישות לכל מי שחפץ/ה (כולל כלים – אקסלים וכד')
- הקלת הנטל הכלכלי באמצעות מטבע מקומי, שעוזר להורדת מחירים של מוצרי צריכה בקרבת מקום המגורים

- הטבות מס על בנייה ירוקה – יקר יותר למרות שבעצם מוזיל את החיים. עם זאת, חשוב ללמוד מהנושא של אנרגיה סולרית: ביד אחת, המדינה נתנה הטבות למי שהשתמש בפאנלים סולאריים, אבל לקחה יותר ביד השנייה - יוצר חוסר אמון

- מומלץ לבחון אפשרות להקלה במסים לצעירים
- מומלץ לבחון אפשרות לפיקוח על מחירים בקמפוסים.

תחבורה ציבורית

- מיתוג התחבורה הציבורית כדבר כדאי ו"שווה" כדי להגביר את השימוש בה
- כלי תחבורה חשמליים – הסדרה, התייחסות בתכנון.

עוד נושאים

- הנגשה של זכויות, הטבות, מידע
- שיתוף ציבור בהליכי תכנון
- ללמוד מהעולם – להתאים פתרונות שכבר יש
- דיגיטציה של שירותים לאזרח/ית.

דיון במליאה בנושא שילוב קולות הצעירים בתהליכי קבלת החלטות

הוצגו שלושה מודלים משלימים לשילוב קולות צעירים בתהליכי קבלת ההחלטות בממשלה - [פירוט בקישור](#). להלן נקודות עיקריות שעלו בדיון:

שילוב בין המודלים:

- עדיף מודל שהוא סוג של משפך של 3 האופציות, ומאפשר הזנה מלמעלה למטה (top-down) ומלמטה למעלה (bottom-up). למשל, "board" של 30 אנשים, הם מעדכנים את ה-200 אנשים (למשל קבוצת פייסבוק סגורה), ומשם זה עובר לאופציה 3 (נניה, קבוצת פייסבוק פתוחה).
- שילוב בין המודלים מאפשר גם העמקה בתכנים בקבוצה מצומצמת וגם שמיעת הרבה אנשים. הזירה המקוונת יכולה להביא מסות של שיח, טוב להתנעת הדיון. הזמן משכיח מה נאמר, אך התוכן נשאר באוויר, אז השיח יכול להשפיע על הקבוצות המצומצמות יותר. 10000 אנשים שמצביעים זה אחלה, הפורום המצומצם יכול לדון יותר לעומק ולהביא את הנושא ליישום.

תמריץ עבור השתתפות בפורום צעירים מייעץ:

- מומלץ לשקול מתן תמריץ ממוסד על ההשתתפות בפורום, בדומה ליום מילואים או חבר מושבעים (בשכר, מוכר ע"י מקום העבודה).
- תמריץ אפשרי נוסף הוא האקסקלוסיביות של ההשתתפות ("שורה בקורות חיים").

השפעה כתמריץ להשתתפות:

- הידיעה ש"עושים משהו עם מה שאמרתי", לא רק שיש משמעות לדברים שלי אלא שהם גם מובילים לעשייה.
- שמתתפים ידעו שההשתתפות שלהם השפיעה, יקבלו משוב וקרדיט על ההשתתפות ויחוו הצלחה והשפעה – ייצרו אמון ויגבירו את ההשתתפות.
- הידיעה שההשתתפות משפיעה תתחזק גם ע"י כך שבפורום ינכחו גם בעלי/ות תפקידים בכירים עם כוח והשפעה, שיקשיבו לנאמר.
- השתתפות במקומות משפיעים, כגון הזמנה לדיונים בכנסת, יכולה להוות תגמול ראוי

- הנושאים האלו בוערים באנשים, מוכנים לבוא גם בתדירות גבוהה, יש ערך למפגש הפרונטלי, והשתתפות במפגש אחת לרבעון זו תדירות סבירה.

המודל השני - מאגר צעירים:

- יכול לשמש גם מעין קבוצת פיילוט (הראשונים לדעת או הראשונים להתנסות), עם תמריצים סמליים למשתתפים/ות.
- הבעיה באפשרות זו היא שאין לממשלה תמריץ להשתמש בו. עדיף שייפנו ל-30 שיהיו מכל פלחי האוכלוסייה. יש צורך לפתוח דלתות במערכת שקולטת את המסרים – הממשלה. חשוב שלממשלה על שלוחותיה יהיה תמריץ להשתמש במאגר כזה.
- הפוך על הפוך: שהממשלה תגיע לאנשים בשטח פיזית, לפריפריה למשל, ולא שה-200 יגיעו אליה. להיפגש במקומות ציבוריים – מרכז קהילתי, בית ספר וכד', במקום שמאגר הצעירים ייסע לירושלים.

דיגיטל והמודל השלישי - זירה מקוונת:

- התחברנו במיוחד למודל של לטביה
- רשתות חברתיות הן כלי הכרחי להשתתפות במודל השלישי, המקוון (וגם במודלים האחרים)
- יש צורך לאפשר השתתפות במגוון רשתות חברתיות (במיוחד אינסטגרם לטווח הגילאים הצעיר יותר, וכן רשתות/קבוצות ייעודיות לציבור ערבי, א/נשים עם מוגבלות וכד')
- מומלץ להריץ קמפיילים קבועים וממומנים ברשתות החברתיות (בעיקר פייסבוק), שיובילו לאתר עם שאלות פשוטות וברורות בפורמט קבוע. זה יאפשר מעקב ואיסוף נתונים על מי שענו, וכן יאפשר מיקוד בקהלים ספציפיים
- יש לקחת בחשבון שישנם צעירים שאינם מחוברים לפייסבוק ו/או רשתות חברתיות אחרות, וכן כאלו שאינם מחוברים לאינטרנט כלל
- שימוש בשפה של דיגיטל - הכנת סרטונים שיתנו רקע וזוויות שונות על הסוגיות הנשאלות לפני הצבעה עליהן
- באפשרות המקוונת (השלישית), יש צורך בממשק השתתפות נוח, נגיש, נעים (זירות השתתפות היום הן בממשק גרוע) עם שאלות ברורות
- מומלץ לעשות מהלך שלם של מיתוג, עם שפה עיצובית ברורה וייחודית
- יש דוגמה אצל דן אריאלי בפייסבוק – בונה עכשיו בסיס נתונים להעברת שאלונים של כלכלה התנהגותית.

עומק:

- להיזהר מפופוליזם – צריך ידע מוקדם והבנה איך מנגנון עובד לפני קבלת החלטות, ולכן יש יתרון לפורום מייעץ, שעונה על צורך בדיון מעמיק ומקצועי בשילוב עם הדיון שפונה לקהל רחב יותר
- אפשר להיעזר באנשים ברשויות מקומיות שעוסקים בנושא
- יש צורך בידע מוקדם כדי לאפשר למשתתפים ולמשתתפות קבלת החלטות שאינה שטחית
- מומלץ להכין חומרי רקע נגישים בשפה, בתוכן ובאורך שלהם
- כדאי לשקול הכנת סרטונים שיתנו רקע וזוויות שונות על הסוגיות הנשאלות לפני הצבעה עליהן באפשרות המקוונת
- אתגר: ליצור שית מקוון.

גיוון:

- חשוב לשים לב לראייה מגוונת, הגיוון מאפשר העמקה וחשוב להבין שגם בתוך כל ייצוג יש מגוון. גם כדי למצוא "מישהו מהפריפריה" צריך לזכור שיש מגוון קולות בפריפריה

- לבחון את עצמנו ולשאול "מי חסר/ה פה?" - עוד חרדים, ערבים, דרוזים, יוצאי/ות אתיופיה, גילאים צעירים יותר – לפני צבא (נאמר בהקשר של המפגש הספציפי והצורך להסתכל גם על עצמנו)
- בכל מהלך שיתוף של צעירים וצעירות יש ליצור סטנדרט, "מפתח" לגיוון
- במודל השני (מאגר צעירים) קל יותר ליצור ייצוג הולם מאשר במודל הראשון (פורום צעירים)
- יש צורך שהממשלה תגיע לשטח כדי לשמוע קולות, ולא רק תנסה להביא קולות אליה
- יש צורך להגיע ישירות לצעירים ולא דרך ארגונים, גופי הסטודנטים הם גופים פוליטיים.

סיכום:

בסוף המפגש גב' אלישבע סבתו הודתה למשתתפים על השקעת הזמן, ההשתתפות ועל הדיון הפורה והמלמד, וציינה כי ניתן להמשיך להיות בקשר ולבקש להצטרף לזירת ההיוועצות המקוונת, וכן לפנות במייל לאפרת בנימין, מנהלת תחום קהילות ברשות הצעירים - efratbe@mse.gov.il או להדס לזרוס, רכזת תהליך השיתוף מטעם 'שיתופים' - socialEquality@sheatufim.org.il. תודה לכל המשתתפות והמשתתפים על התרומה והמעורבות! עוד על התהליך ניתן לקרוא [בקישור](#).

נספחים

הבדלים בין צעירים היום וצעירים לפני 30 שנה

- אנחנו דור מהיר, תפיסה מהירה. אין נאמנות תעסוקתית. יכולת השפעה מוגברת בגלל רשתות חברתיות
- בעבר יכלו לקנות דירה גם אם היו פועלים קשיי יום
- בעבר היה חוסר וודאות כעולה חדש, היום יש הרבה מידע וקל יותר
- אינטרנט
- הורות מאוחרת
- בעבר יכלו להסתדר עם הרבה פחות. פחות שאיפות. כיום יש חלומות גדולים
- תחושת הישרדות חזקה בעבר, שלא כמו היום
- היום עוברים עבודות, פחות נאמנים למקום עבודה ולמקצוע באופן כללי. בעבר נשארו באותו מקום כל החיים
- אוריינות דיגיטלית, המידע זמין בכיס בכל רגע
- הקהילה האתיופית - הדור הצעיר מחזיק את ההורים
- בעבר היה בטחון סוציאלי – כיום לא
- הצעירים של היום יותר חכמים, יותר מוכשרים. לא ממהרים להתמסד, להתחייב, ולא ממהרים להקים משפחה
- בעבר לא היו פנסיות
- כיום חושבים איך יהיה הכי טוב בעתיד. בעבר ההורים חשבו על העתיד יותר, כיום אנחנו חושבים יותר על עצמנו.
- בעבר חשבו יותר על הקיום היומיומי, היום חושבים יותר על מימוש עצמי
- כיום צעירים יורדים מהארץ יותר בקלות, פעם היו יותר מחוברים ומחויבים לארץ
- סוג הידע כיום שונה: היום יודעים יותר על יותר נושאים אבל פחות לעומק. כיום יותר חושבים על סיפוק עצמי.
- "הערכת הגיל" – היום בגיל 30 עוד לא מקימים משפחה, לעומת העבר, בו בגיל הזה כבר היו עמוק בהורות
- המעבר מחברה סוציאליסטית לחברה קפיטליסטית מאד חזק
- כהורה צעיר, יש הבנה שאנחנו כהורים צעירים פחות מבינים
- יש לנו חיי פנאי יותר רחבים מבעבר
- היום יש את הכל זמין, אבל מאד קשה להיות חדשני ולהיות יזם. בגלל שזה נהיה יותר קשה, יש מעט מאד אנשים שמצליחים לפרוץ את התקרה

מה חשוב לך להשמיע היום במפגש?

- לדבר עם הציבור החרדי עצמו. לא דרך עסקניו ורבניו. בטח שלא באמצעות הח"כים שלו.
- חשוב לי שיבינו את החשיבות בהכשרה להורות.
- משהו משמעותי – מדוע אין כאן ייצוג הולם למגזר החרדי? הם בהחלט חלק מהצעירים בארץ, לא תמיד צריך לעשות מפגשים ייעודיים
- חוסר שוויון בין אוכלוסיות – אפליה על רקע נטייה מינית
- את הקול הנשי, לה"טבי, ליברלי, כועס ואופטימי
- להיות סטודנט שגם צריך לעבוד, לכלכל את עצמו, להצליח ללמוד כמו שצריך – משימה לא קלה – כשהשכירות כל כך יקרה

- דת ומדינה
- אנחנו מדינה קטנה עם פער ענק בין מרכז לפריפריה בכל מובן. אם הפריפריה תתקרב למרכז התחרות תהיה פחות קשה
- אני עוסק בחיזוק הספורט המוטורי בישראל ויש היענות גדולה בקרב צעירים
- בתור צעיר, חילוני, תל אביבי, אני לא רק מרגיש שלמדינה לא אכפת ממני, אני מרגיש שאני מסומן כאויב שהכי קל להסית נגדו
- להביא תמונת מצב שמשקפת את האתגרים והקשיים של החברה הערבית במדינה
- משמעות – שיתוף ציבור בתכנון, רווחה ותעסוקה
- דעה של החברה הערבית
- חשוב לי לומר כחברי שהפריפריה החרדית החברתית צריכה להשמיע את קולה כמגזר נוסף של החברה החרדית הארד קור. חברה זו רואה עצמה כבעלת צרכים ושאיפות בישראל
- אהבת הארץ
- מיחזור
- תרומה למדינה
- אי וודאות בגיל 22
- חשוב לי להשמיע קול נשי פמיניסטי להט"בי. לספר למה אני לא יכולה לעזוב את ת"א. למה אין לי נכסים או חסכונות. אלו זכויות נמנעות ממני מתוקף היותי לסבית
- הייתי שמחה שהמשלה תתמקד בשוויון לנשים, לקהילה הגאה ולמיעוטים
- חשובים לי צעירים וקידומם. בדגש על צעירים מהפריפריה, במיוחד עולים
- הצורך האקוטי במענה של המשלה לחינוך מגיל 0-3 - מסגרות באיכות, בפקוח ובעלות מסובסדת.
- חינוך של הדור החדש – במקום המקצועות המסורתיים לתת מקום לפרקטיקה – חינוך פיננסי, יחסים, התפתחות אישית
- תחבורה